

Nam Kỳ Hào Sảng

Tạ Phong Tần

Truyền thống Nam kỳ

Một số “Bắc kỳ mới” lên mạng xã hội than phiền nghe đồn người Nam kỳ hào sảng, nhưng vô Nam không thấy ai cho cái gì cả. Xin thưa từ “ngoại” kéo vô Nam ào ào mà được “cho” này nọ đủ thứ phủ phê thì chỉ có thời Tổng thống Ngô Đình Diệm, sau khi Nam – Bắc ký hiệp định Genève chia đôi Việt Nam ở vĩ tuyến 17 và dân được tùy chọn muốn sống với chính phủ cộng hòa hay nhà nước cộng sản. Việc “cho” này có chủ đích rõ ràng: Tạo dựng một Nam kỳ không cộng sản và tự do tôn giáo.

Hào sảng, hào phóng là từ Hán Việt. Chữ “hào” trong Hán Việt có 16 nghĩa và cách viết, chữ “hào” đi chung với chữ “sảng”, chữ “phóng” là nghĩa “thể mạnh, lượng nhiều”. Từ điển Hán Việt giải thích hào sảng là tánh tình cao cả, ngôn ngữ, cử chỉ, việc làm (hành vi) khiến người xung quanh mến phục. Hào sảng hoàn toàn không phải là có của thấy ai cũng đem cho, tặng như cách “Bắc kỳ mới” hiểu lầm.

Chữ “sảng” đứng một mình có nghĩa là sáng suốt, sảng khoái, sáng sửa, khoan khoái, dễ chịu. Chữ “phóng” đứng một mình có nghĩa là buông bỏ, mở ra. Vì vậy, “hào sảng” vừa mô tả hành vi vừa mô tả lời nói, chữ “hào phóng” chỉ mô tả hành vi, không mô tả lời nói. Đọc tác phẩm văn học cổ điển Trung Hoa, chúng ta thường thấy câu “ngôn ngữ hào sảng”, “văn chương hào sảng,” nhưng chỉ có câu “hành vi hào phóng” thôi. Hào phóng là sẵn sàng cho/tặng hiện vật/hiện kim một cách dễ dàng. Hào phóng bằng mồm người xưa gọi là nói khoác, thời nay gọi là xạo, nổ.

Chưa có ai gọi cố nhà văn Hồ Biểu Chánh (Hồ Văn Trung, 1885 – 1958) là đại văn hào, nhưng theo ý tôi, với gia tài để lại hơn 100 tác phẩm viết về Nam kỳ từ thập niên 20 thế kỷ 20 cho tới khi ông qua đời, Hồ Biểu Chánh xứng đáng được gọi là Đại Văn Hào. Tiểu thuyết Hồ Biểu Chánh đã vẽ lên bức tranh đồ sộ toàn cảnh xã hội Nam kỳ và con người Nam kỳ ở giai đoạn thập niên 20s cho tới năm 1957. Muốn biết chi tiết các kiểu chất hào sảng của người Nam kỳ ra sao, mời đọc tiểu thuyết Hồ Biểu Chánh.

Xã hội nào có nhiều người tốt và ít kẻ xấu thì được coi là xã hội lương thiện; ***khi người xấu chiếm số đông, người tốt phải co mình, thì đó là xã hội lương lẽo***. Nhân vật trong tiểu thuyết Hồ Biểu Chánh cũng vậy, các nhân vật “chánh phái” chiếm phần lớn và mang đậm chất hào sảng truyền thống từ thời khai hoang lập ấp của dân Nam kỳ. Từ anh Cu tá điền địa vị xã hội thấp kém cho tới ông Cang chủ hãng xe hơi giàu có ở Sài Gòn, họ đều có lời nói, hành động hiệp nghĩa, nếu phải cụ thể hóa hành động của họ chính là họ bưng chén cơm của họ đang ăn cho người khốn khổ khác ăn, còn họ thì nhịn ăn.

Nhân vật hào sảng là những người có lời nói bộc trực (thô mà thẳng, không vòng vo màu mè), trọng nghĩa khinh tài (sẵn sàng cho trong khi chính mình khốn khó), giàu lòng vị tha (vì người khác). Người hào sảng sẵn sàng giúp người khác mà không có nhu cầu được đền đáp, có gì giúp nấy, không cần biết người bị nạn là ai, ***“Kiến sự bất bình bạt đao tương trợ”***.

*“Vân Tiên ghé lại bên đàng
Bẻ cây làm gậy nhắm làng xông vô
Kêu rằng: Bớ đảng hung đồ
Chớ quen làm thói hồ đồ hại dân”.*

*“Dẹp rồi lũ kiến chòm ong
Hỏi ai than khóc ở trong xe này?”
(Truyện thơ Lục Vân Tiên – Nguyễn Đình Chiểu).*

Hào sảng khác với hào phóng ở chỗ hào sảng nhường cơm sẻ áo, hào phóng là dư rồi mới cho/tặng. Tân Ước chép:

“Đức Jesus ngồi đối diện với thùng tiền dâng cúng cho Đền Thờ. Người quan sát xem đám đông bỏ tiền vào đó ra sao. Có lắm người giàu bỏ thật nhiều tiền. Cũng có một bà goá nghèo đến bỏ vào đó hai đồng tiền kẽm,

trị giá một phần tư đồng xu Roma. Đức Jesus liền gọi các môn đệ lại và nói: ‘Thầy bảo thật anh em: bà goá nghèo này đã bỏ vào thùng nhiều hơn ai hết. Quả vậy, mọi người đều rút từ tiền dư bạc thừa của họ mà đem bỏ vào đó; còn bà này, thì **rút từ cái túng thiếu của mình** mà bỏ vào đó tất cả tài sản, tất cả những gì bà có để nuôi sống mình’.”
(Mc 12, 41-44)

Có thể hiểu “mọi người đều rút từ tiền dư bạc thừa của họ mà đem bỏ vào đó” là những người hào phóng, “bà này, thì rút từ cái túng thiếu của mình mà bỏ vào đó tất cả tài sản, tất cả những gì bà có để nuôi sống mình” thì bà là người hào sảng.

Lời nói ngay thẳng, chính trực, không nịnh bợ kẻ giàu có, kẻ cường quyền là lời nói/nhân cách/tinh thần hào sảng.

Ông giáo Thanh sấn xỏ chửi thẳng mặt quan Tri phủ Võ Như Bình sau khi ông Bình bỏ vợ nghèo cưới vợ chủ điền. Ông Tri phủ Bình ngồi ngậm cà na nghe ông Thanh chửi vì ông Bình hiểu rằng ông không thể dùng quyền của một Tri phủ ngăn cản những lời chính trực của ông Thanh, càng cố ngăn cản thì ông Thanh càng làm lớn chuyện, mọi việc thêm tệ hại, ông giáo Thanh lại không chịu nể chức Tri phủ của ông Bình.

Ông Cang – một anh thợ máy nghèo, đã cứu mang người đàn bà và đứa trẻ bị bỏ rơi cho tới ngày đứa trẻ ăn học thành tài. Ngày ông Cang trở thành ông chủ hãng xe hơi giàu có, thì cha ruột đứa trẻ từ đỉnh vinh quang quyền lực rút xuống cái hố tứ cố vô thân. Ông Cang có đầy đủ quyền (được pháp luật bảo vệ) giữ rịt đứa con nuôi làm của riêng cho mình, nhưng ông Cang khuyên con nhận lại cha ruột và phụng dưỡng cha ruột tử tế. Đó là chất hào sảng trong con người ông thợ máy – chủ hãng xe hơi vậy
(Tiểu thuyết Bỏ Vợ, Bức Thư Hối Hận – Hồ Biểu Chánh).

Người Nam kỳ nay còn hào sảng không?

Những người không dư dả gì, nhưng tự bỏ tiền túi ra cho người cơ nhỡ một hộp cơm, một ổ bánh mì, hay một thùng nước đá lạnh đặt ở lề đường, đó chính là hào sảng. Nhiệt tình chỉ đường, vẽ bản đồ hướng dẫn đi đường mà không lấy tiền công, cũng không nhận lời cảm ơn, đó chính là hào sảng.

Người ta thường nói **Nam kỳ làm được 9 đồng xài hết 10 đồng, Bắc kỳ làm 9 đồng xài 1 đồng dư 8 đồng kiếm thêm 2 đồng nữa cho đủ 10 đồng**. Đó là tư tưởng phóng khoáng của người Nam kỳ, “tiền là vật ngoài thân, chết không đem theo được”. Người Nam kỳ ít tiền thì cất nhà lá, nhà chòi, dành dụm được nhiều tiền thì cất nhà tường bê-tông, gạch ngói, biệt thự.

Thập niên 80, ở quê tôi “Bắc kỳ mới” vô nhiều lắm. Tôi đi đường, để ý thấy nhà nào vật liệu kiến trúc đồng nhất đó là nhà của người Nam kỳ, thấy **nhà nào chấp vá trăm thứ vật liệu nặng lờm khờm “râu ông nọ cắm cằm bà kia” thành cái nhà bự thì đó là nhà của “Bắc kỳ mới”**.

Người Nam kỳ gặp nhau hỏi “**Ăn cơm chưa?**” “**Gặp bữa ăn cơm luôn dĩ**”, đó là hào sảng. Gia đình Nam kỳ không đòi hỏi con dâu/rể hầu cơm cha mẹ ông bà, không phân chia “chiều trên chiều dưới” đối với người không sinh con trai, con gái Nam kỳ giữ việc thờ cúng cha mẹ ông bà như con trai, không có tộc trưởng, đầu trưởng, rể trưởng... đó là hào sảng.

Chất hào sảng trong dòng máu Nam kỳ gốc, theo thời gian và hoàn cảnh, chỉ thay đổi cách thể hiện, không bao giờ mất đi nếu lớp trẻ con cháu Nam kỳ chịu học tánh tốt của tổ tiên mình, không chạy theo cái gọi là “trend” của đám đông.

Tạ Phong Tần

Tạ Phong Tần, sinh năm 1968, nguyên là một sỹ quan an ninh, đã bị kết án 10 năm tù vì tội danh Tuyên truyền chống phá nhà nước vào năm 2011, cùng với 2 người khác là blogger Điều Cày Nguyễn Văn Hải và Anh Ba Sài Gòn Phan Thanh Hải. Năm trước, Điều Cày Nguyễn Văn Hải đã bị trục xuất theo đúng cách mà Tạ Phong Tần nhận hôm nay, tổng thẳng lên máy bay đưa sang Mỹ với bộ áo tù và chiếc dép tổ ong. h.